

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทาวิจัยเรื่อง "สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาและนักเรียนคาบอด ในโรงเรียนสอนคนตาบอด และโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด" นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่างวที่เกี่ยข้องทั้งในและต่างประเทศ และได้นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนตาบอด

1. ความหมายของการศึกษาพิเศษ
2. ปรัชญาการศึกษาพิเศษ
3. ประวัติการจัดการศึกษาคนตาบอด
4. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียนตาบอด
  - 4.1 การใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน
  - 4.2 วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 4.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 4.4 การใช้สื่อการเรียนการสอน
  - 4.5 การวัดและการประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนตาบอด

1. ความหมายของการศึกษาพิเศษ

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973 : 381)

นิยามการศึกษาพิเศษไว้ว่า "การศึกษาพิเศษ คือ การศึกษาของนักเรียนที่แตกต่างจากกลุ่มนักเรียนทั่วไป ทางด้านร่างกาย ด้านปัญญาหรือด้านสังคม จนต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาหลักสูตร วิธีสอนและอัตราความก้าวหน้าทีละคืบหน้า ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทางการศึกษาของนักเรียนดังกล่าวอย่างเหมาะสม"

กองการศึกษาพิเศษ (2523 : 1) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษว่า "เป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กพิเศษ หรือมีสภาพผิดปกติทางกายหรือสติปัญญาแตกต่างจากเด็กปกติจนไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติได้"

คณะกรรมการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู 2523 : 4) ให้ความจำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สมอง และ/หรือจิตใจ อันได้แก่คนตาบอด คนหูหนวก คนพิการทางร่างกายและสุขภาพ คนปัญญาอ่อน รวมไปถึงการแก้ไขบำบัดผู้ที่มีปัญหาทางอารมณ์ (the emotionally disturbed) ผู้ที่มีความบกพร่องทางการพูด (the speech impaired) ผู้ที่มีปัญหาทางการปรับตัว (the socially maladjusted) และส่งเสริมผู้มีปัญญาเลิศ (the gifted) ทั่วพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ"

เอส เอ เคิร์ก และ เจ เจ แกลลแกเนอร์ (S.A.Kirk and J.J.Gallagher 1979 : 22) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษว่า "เป็นการบริการเพิ่มเติมจากโปรแกรมการศึกษาภาคปกติ เพื่อช่วยเด็กพิเศษในการพัฒนาศักยภาพของคน"

คัมบลิว แอล เฮอเวิร์ค และ เอ็ม ดี ออร์แลนสกี (W.L.Heward and M.D. Orlansky 1980 : 29) ให้ความจำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ กระบวนการสอน และความช่วยเหลืออื่น ๆ โดยการวางแผนเป็นรายบุคคลและการติดตามผลอย่างเป็นระบบเพื่อมุ่งช่วยเด็กพิเศษให้สามารถพึ่งตนเองมากที่สุด และบรรลุความสำเร็จทางการศึกษามากที่สุด"

จากความหมายและคำจำกัดความข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา โดยจัดการศึกษาที่ให้ความรู้เพิ่มเติมเสริมส่วนที่เด็กพิเศษยังขาด หรือการจัดการศึกษาที่จัดให้เด็กพิเศษ ในด้านรูปแบบหลักสูตร วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน เพื่อสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กพิเศษ ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของคนให้เต็มความสามารถ โดยคำนึงถึงปรัชญาการศึกษาพิเศษเป็นสำคัญ

2. บริษัทยาการศึกษาพิเศษ

นักการศึกษาพิเศษชื่อ บิล อาร์ เกียร์ฮาร์ท และ เอ็ม คับบลิว ไวส์ฮานน์ (Bill R. Gearheart and M.W. Weishahn 1980 : 33) ได้เน้นถึงสิทธิที่เด็กพิเศษทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนถึงขั้นสูงสุด การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถและศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่เน้นต่อภัยพิบัติการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการและความจำเป็นของเด็กด้วย ซึ่งหมายความว่านักการศึกษาจะต้องเฝ้าระวังความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัทยาการศึกษาพิเศษข้างต้น ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษตั้งแต่ต้น กล่าวคือ ทันทีที่ค้นพบความต้องการพิเศษของเด็ก
2. การศึกษาพิเศษควรจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็กพิเศษแต่ละประเภท และควรเป็นไปในลักษณะของการศึกษารายบุคคล (Individualization)
3. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
4. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุดตามความเหมาะสม ย่อมเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ
5. การศึกษาพิเศษควรมุ่งทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการควบคุมตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม มุ่งทำให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

นอกจากนี้ เบญจา ชลธารนนท์ (2524 : 53) ยังได้กล่าวถึงบริษัทยาการศึกษาพิเศษว่าควรเน้นการทำให้โอกาสทางการศึกษา โดยให้เด็กสามารถใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะได้เป็นสมาชิกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย ทั้งได้รู้สึกว่าคุณค่าประสบความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย

จาก เนื้อหาบริษัทยาดังกล่าว แสดงถึงความคิดเห็นในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิการอย่างกว้างขวางด้วยความเชื่อและหลักการเบื้องต้นที่ว่า เด็กพิการสามารถเรียนหรือได้รับการฝึกฝนให้ทำประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้

2. ประวัติการจัดการศึกษาคณะคนตาบอด

จากหนังสือจิตวิทยาเด็กอภิชาติ ซึ่ง ชูชีพ อ่อนโคงสูง (2527 : 205) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการศึกษาสำหรับคนตาบอดในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้คือ การศึกษาของคนตาบอดในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2482 โดยสุภาพสตรีตาบอดชาวอเมริกันชื่อ นางสาวเจนีวีฟ คอลฟิลด์ (Genevieve Caulfield) ได้ริเริ่มสอนเด็กตาบอดไทยขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีหม่อมเจ้าหญิงพวงมาศศกษา ซึ่งเป็นพระธิดาในสมเด็จพระยาจักรพรรดิราชานุกาฬเป็นลูกศิษย์พระองค์แรก ต่อมาได้มีผู้ใจบุญคนหนึ่งร่วมกันจัดตั้งมูลนิธิชื่อ "มูลนิธิช่วยและให้การศึกษแก่คนตาบอดในประเทศไทย" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษแก่คนตาบอดโดยไม่จำกัดเพศ ชาติ หรือศาสนา มีหลวงเลขาวิจารณ์เป็นนายกมูลนิธิ ต่อมา มูลนิธิดังกล่าวก็ได้ตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้น นับเป็นการเปิดศักราชแห่งการให้การศึกษแก่คนพิการเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2495 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับมูลนิธินี้ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น "มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์"

ในปี พ.ศ.2502 ได้มีบุคคลคณะหนึ่งในภาคเหนือได้ร่วมกันจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดภาคเหนือขึ้น และได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้จัดส่งครูไปช่วยสอน ต่อมา ในปี พ.ศ.2523 มูลนิธิช่วยคนตาบอดภาคเหนือได้ขอโรงเรียนดังกล่าวให้รัฐบาลดำเนินการ โดยสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ใช้ชื่อว่า "โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ในพระบรมราชูปถัมภ์"

ในปี พ.ศ.2521 มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ได้ตั้งศูนย์การศึกษาคณะคนตาบอด จังหวัดขอนแก่นขึ้น

ในปี พ.ศ.2527 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ขึ้น และได้เปิดสอนนักเรียนตาบอดอายุระหว่าง 7-14 ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันมีนักเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การจัดการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนตาบอดกับนักเรียนปกติ ได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2499 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯได้ส่งนักเรียนตาบอดที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เรียนดีและช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อไปเรียนร่วมในโรงเรียนเซนต์คาเบรียลในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงขยายไปตามโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลอีกหลายแห่ง โดยมีมูลนิธิช่วยคนตาบอด

แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ให้ความสนับสนุนด้านทุนการศึกษา ทุนซื้อตำรา และอุปกรณ์พิเศษ ฯลฯ (วิมล อ่องอาพร 2527 : 2)

ในปี พ.ศ.2507 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้เริ่มโครงการ เรียนร่วม โดยได้จัดให้มีการฝึกอบรมครูสอนเสริม (resource teacher) และครู เดินทางสอน (itinerant teacher) ขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อช่วย คนตาบอดคนพิการ หรือในปัจจุบันใช้ชื่อ Helen Keller International (HKI) ร่วมกับ UNICEF อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นแล้ว โครงการฝึกอบรมครูดังกล่าวก็หยุดดำเนินการไป เนื่องจากโครงการทดลองเรียนร่วมนี้ ในเวลาต่อมาได้ประสบปัญหาต่างๆ เหลือ เพียงนักเรียนจำนวนน้อยที่เรียนร่วมอยู่ในโรงเรียนปกติ โดยมีครูจากโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานครให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว

ต่อมา ในปี พ.ศ.2521 ได้มีการจัดตั้งมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิดังกล่าวได้ตั้งศูนย์การศึกษาคนตาบอด จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยเฉพาะ ศูนย์ดังกล่าวได้ส่งนักเรียนตาบอดไปเรียนร่วมในโรงเรียนต่างๆ ทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2533 มีนักเรียนตาบอดระดับมัธยมศึกษาไปเรียนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนนครขอนแก่น โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย และโรงเรียนกัลยาณวัตร โดยมีครูการศึกษาพิเศษให้ความช่วยเหลือในด้านการสอนซ่อมเสริม และการเล่าเรียน เช่น จัดพิมพ์เอกสารต่างๆ เป็นอักษรเบรลล์ ผลิตอุปกรณ์การเรียน การสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนตาบอด

สำหรับโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดในกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2533) มีทั้งสิ้น 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนชินรสุวิทยาลัย และโรงเรียนวัดสุทธิวราราม โดยมีครูการศึกษาพิเศษจากกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ให้ความช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว

4. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียนตาบอด

4.1 การใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน

หลักสูตรที่ใช้สอนนักเรียนตาบอดทั้งในโรงเรียนสอนคนตาบอด และ

โรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดที่ใช้หลักสูตรปกติ คือ หลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ทั้ง
หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร คงไว้ตามหลักสูตรปกติ
ทุกประการ ส่วนเกณฑ์ในการแบ่งเนื้อหา นั้น ใช้เกณฑ์เดียวกับกับนักเรียนปกติในกลุ่ม
โรงเรียนเดียวกัน

บิล อาร์ เกียร์ฮาร์ท (Bill R.Gearheart 1982 : 70)
กล่าวว่า ข้อจำกัดอันเกิดจากปัญหาทางสายตานั้น น่าจะเป็นต้อง เตรียมหลักสูตรพิเศษให้
ก็จริง แต่คงจะต้องมีการบริหารหลักสูตรในลักษณะ เพิ่มหรือปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบ้าง เพื่อ
ชดเชยข้อจำกัดทางด้านสายตา เช่น การสอนสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การรับรู้
ทางโสตประสาท ฯลฯ

การดัดแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนตาบอดนั้น
ต้องดัดแปลงจากการเห็นใบสู่การได้ยินและการรับรู้ด้วยสัมผัส ซึ่งสามารถจะทำได้โดย
การสอนอ่านและเขียนอักษร เบรลล์ซึ่งเป็นอักษรนูนเฉพาะสำหรับคนตาบอด การสร้าง
หุ่นจำลอง ของจริง แผนภาพนูน ฯลฯ

เนื่องจาก เด็กตาบอดมีข้อจำกัดด้านสภาพร่างกาย น่าอาจเรียนรู้
ได้ครบถ้วนตามหลักสูตรสำหรับเด็กทั่วไป จึงได้มีการพิจารณาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง
โดยมีการตัดทอน แก้ไข เพิ่มเติมจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาต่างๆให้เหมาะสมกับเด็ก
ตาบอด สำหรับรายวิชาสังคมศึกษานั้น จุดประสงค์การเรียนรู้ส่วนใหญ่มักเข้าได้กับเด็กตาบอด
และกรมสามัญศึกษาได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแก้ไขและ เปลี่ยนแปลงจุดประสงค์การ
เรียนรู้รายวิชาบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เท่านั้น รายวิชาเลือกระดับมัธยมศึกษาตอน
ต้นคงเดิมไว้ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้มีการขออนุมัติแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง
แต่อย่างใด ครอบงำอยู่ในดุลพินิจของครูผู้สอน ในการปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะ
สมกับนักเรียนตาบอด กรมสามัญศึกษา (2527 : 281-340) ได้จัดทำจุดประสงค์การ
เรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สำหรับคนตาบอด
(พ.ศ.2527) (ดูรายละเอียดภาคผนวก ข)

ค่านหนังสือเรียนของนักเรียนตาบอดในระดับมัศึกษานั้นปัจจุบัน
มีหน่วยงานที่ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเรียนเป็นอักษรเบรลล์ คือ ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคน
ตาบอดแห่งประเทศไทย ซึ่งได้จัดพิมพ์หนังสือเรียนรายวิชาบังคับทุกรายวิชาของกรม

วิชาการ ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และให้บริการแบบ ให้เปล่าให้แก่ นักเรียนตาบอดระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศทั้งในโรงเรียนสอนคนตาบอด และโรงเรียนในโครงการ เรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด

การจัดพิมพ์หนังสือเรียนเป็นอักษร เบรลล์นั้น ได้จัดพิมพ์เนื้อหา ทุกอย่างเหมือนหนังสือเรียนปกติ และในส่วนที่เป็นรูปภาพใช้วิธีการบรรยายภาพแทน สำหรับหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่จัดพิมพ์เป็นอักษร เบรลล์แล้วนั้น ปัจจุบัน มีการจัดพิมพ์เฉพาะหนังสือเรียนวิชาบังคับเท่านั้นได้แก่ รายวิชา ส 101-102 ส 203-204 ส 305-306 ส 401-402 ส 503-504 และ ส 605-606 ส่วนหนังสือ อ่านนอก เวลาหรือหนังสืออ่านประกอบ ยังไม่มีการจัดพิมพ์เป็นอักษร เบรลล์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามได้มีการบันทึกเสียง เรื่องราวต่างๆ ลงในแถบบันทึกเสียงโดยเจ้าหน้าที่ของ ห้องสมุดคอลลิจส์เพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทย และอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยงานของห้อง สมุดค้ำย

4.2 วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น การพัฒนาให้นักเรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก ทั้งนี้เพราะนอกจากเนื้อหา วิชาที่มีขอบเขตกว้างขวางมากมายเกินกว่าที่จะสอนให้นักเรียนเรียนรู้ได้หมดและครอบคลุมทั่วถึงแล้ว เนื้อหาวิชาและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหนังสือเรียนต่าง ๆ ยังอาจจะกลายเป็นของ เก่าล้าสมัยคลาดเคลื่อนต่อความจริงได้ เพราะกาลเวลาและการค้นพบใหม่ ๆ ทาง วิชาการต่าง ๆ ซึ่งจะมิอยู่เรื่อย ๆ ไม่มีการหยุดยั้ง กระบวนการเรียนการสอนจึง มีความสำคัญเพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทาหน้าที่ในการแปลหลักสูตรออกมาในรูปแบบของการ กระทำและประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เกษม สุทธิธรรมและคณะ (2518 : 235) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนได้สรุปรูปแบบการเรียนการสอน ที่สำคัญ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. วิธีสอนแบบถือครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered Method) ครูเป็นผู้สอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้วางแผนการสอน ควบคุมเนื้อหา วัตถุประสงค์ และดำเนินการ ทุก ๆ วิธีเพื่อต้องการทำให้เด็กมีความรู้ ส่วนใหญ่ครูจะใช้วิธีบรรยาย ให้เด็กจดเนื้อเรื่องสั้น ๆ ที่สำคัญ (Note-taking) และกำหนดคำที่อ่านหนังสือประกอบ เป็นวิธีสอนแบบบรรยาย

2. วิธีสอนแบบถือนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil Centered Method) ได้แก่ให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียน คาเนน การค้นคว้าหาความรู้ สรุปผลออกเป็นกฎเกณฑ์ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวไปสู่การค้นคว้า แนะนำ อุภกรณ์ (Teaching is guiding to discovery) จนนักเรียนได้ทราบ ได้พบความรู้ ด้วยตัวของเขาเองเท่านั้น ได้แก่วิธีสอนแบบโครงการ แบบทดลอง แบบหน่วย และแบบสอน เฉพาะตัว

3. วิธีสอนแบบครูและนักเรียนร่วมกัน (Co-operative Group Method) ครูและนักเรียนจะร่วมกันในการจัดบทเรียน วางแผน ค้นคว้าหาความรู้ สรุปผล ออกมาเป็นความรู้ การสอนแบบนี้จะถือเอากลุ่มเป็นหลัก ความเห็นของกลุ่มเป็นสิ่งถูกต้อง เน้นการทำงานเป็นพวก เป็นหมู่ เช่น การอภิปรายเป็นหมู่ การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) เป็นต้น

ดังนั้นการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน ครูจึงควรเลือกสรร เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายในการเรียน เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1967 : 30) นักการศึกษาคนสำคัญของสหรัฐอเมริกาได้เสนอแนะวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. การสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ครูควรใช้วิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดโดยผ่านการขบวนการสืบสอบ วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผลพิจารณาว่าการสอนแบบเก่าที่เน้นให้นักเรียนท่องจำซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด เป็นผู้คอยกวาดขันให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนนักเรียนก็เป็นผู้รับความรู้นั้นการเรียนแบบนี้ทำให้นักเรียนเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะความรู้ที่ครูทำนั้น จะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ในที่สุดนักเรียนจะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย เพราะขาดประสบการณ์ในการใช้ความคิด ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ซึ่งเน้นในเรื่องการใช้ความคิด จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต

2. การสอนแบบบรรยายนั้น ยังคงจำเป็นที่จะต้องใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่ แต่ครูไม่ควรใช้การสอนแบบบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรจะหาวิธีการสอนอื่น มาใช้ด้วย การสอนแบบบรรยายนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนได้รับ เนื้อหาความรู้มาก ถ้าครูเป็นผู้บรรยายที่ดี ก็จะนำพาเข้ากับทุกสภาพห้องเรียนมาได้ การนำมาใช้ควรอยู่ในดุลยพินิจของครู

3. วิธีการสอนอีกแบบหนึ่ง ที่นำมาใช้ในการสอนสังคมศึกษา แนวใหม่คือ การสอนแบบอภิปราย (Discussion) เรื่องที่นำมาอภิปรายกันนั้น น่าจะเป็นว่าจะต้อง เป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะข้อเท็จจริงเหล่านั้น นักเรียนสามารถจะหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจจะใช้คำถามให้นักเรียนตอบมาก เบาๆ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปราย ครูอาจจะมีการบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทาให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ

4. การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นด้วยการถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัยและมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขา ด้วยแรงกระตุ้นที่อยากจะได้เรียนรู้ จะทาให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จากัดนานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนมาแล้วนั้นมาได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ นักเรียนจะรู้วิธีการคิดและการแก้ปัญหาซึ่งสามารถจะสรุปเป็นทฤษฎีได้

นอกจากนี้ สนิท ทิพัทธ์ (2518 : 20-21) ได้สรุปข้อคิดของจอห์น วี ไมเคิลลิส (John V. Michaelis) เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในต่างประเทศเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษาจากเอกสารชื่อ Using Current Curriculum Development ของ Association for Supervision Curriculum Development ไว้ดังนี้

1. ได้มีการเน้นความสำคัญของการสอนให้เกิดความคิดรวบยอดที่เป็นพื้นฐาน (Basic Concepts) มากขึ้น โดยเห็นว่าถ้าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเป็นพื้นฐานไว้ก่อน ก็จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าเดิม
2. มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนว่า ควรจะให้นักเรียนค้นพบนิยสำคัญหรือกฎเกณฑ์ (Generalizations) ในวิชาสังคมศึกษาได้ด้วยตนเอง หมายความว่า ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ตั้งแต่ขั้นต้น ๆ ค่อยมาค่อย ๆ ขยายให้กว้างขวางและลึกซึ้งเพิ่มขึ้นตามลำดับในขั้นสูง ๆ วิธีการนี้จะทาให้เรียนปรากฏซ้ำกันในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูง ซึ่งเชื่อว่าจะทาให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่เรียนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
4. มุ่งให้เกิดทัศนคติว่าความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังไม่สมบูรณ์ถึงที่สุด และยังไม่มีที่สิ้นสุด การค้นคว้าใหม่ ๆ อาจจะทำให้พบสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งย่อมทาให้หลัก เกณฑ์ความรู้ที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปอีก ฉะนั้นการเรียนรู้จึงไม่มีวันจบสิ้น

5. ส่งเสริมให้เด็กรู้วิธีการค้นคว้าสร้างความรู้ใหม่ (Method of Inquiry) ของนักวิทยาศาสตร์ทางสังคม เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการของนักปราชญ์ทางสังคมในการค้นคว้าหาความรู้ในวิชานี้
6. ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในการศึกษาหาความรู้ตามลำพัง
7. ส่งเสริมให้มีการเรียนประเด็นหรือปัญหาขัดแย้งในทางสังคม โดยให้มีการชวนเชื่อหรือจูงใจให้รับความคิดหนักไปในทางใดทางหนึ่ง ส่งเสริมให้มีความคิดวิพากษ์วิจารณ์และคัดลั่นเหตุการณ์ด้วยจิตใจที่เป็นกลาง
8. ส่งเสริมให้เด็กเรียนเหตุการณ์ปัจจุบันให้รู้ทั่ว ๆ ไป แทนที่จะเรียนแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่จุดศูนย์กลางแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ
9. พิจารณาบทบาทของค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์
10. ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาความคิดเห็น เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาคงกล่าวมานี้ อาจสรุปได้ว่าการสอนทุกวิธีนั้นมีประโยชน์และมีคุณค่าในตัวของมันเอง แต่ครูผู้สอนจะต้องใช้ให้ถูกวิธีและตรงตามวัตถุประสงค์ลวดลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวุฒิภาวะ ตลอดจนลักษณะเฉพาะทั้งทางร่างกายและสติปัญญาของผู้เรียนด้วย

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานในโรงเรียนสอนคนตาบอด และโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และเนื้อหาวิชาของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเหมือนโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ตามนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 2 ข้อ 15 ระบุว่า "รัฐพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน" และหมวด 3 ข้อ 38 ที่ระบุว่า "การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย หรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม"

นักเรียนตาบอดเป็นผู้ที่ไม่สามารถรับรู้ทางการมองเห็น จึงไม่สามารถจะเลียนแบบการกระทำและพฤติกรรมในลักษณะของการสังเกตทางสายตาได้ การศึกษาจึงต้องทำให้ประสบการณ์ที่ซัดแฉ่งแก่สิ่งรับรู้ที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะประสาทสัมผัสทางกาย ทางหู และการสัมผัสเป็นส่วนใหญ่

การสอนนักเรียนตาบอดนั้นเป็นศิลปะอย่างหนึ่งและสิ่งสำคัญที่ครูจำเป็นต้องมี คือ ความสามารถของครูในการสอน และแนะนำเด็กให้รู้จักปรับตัวในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่ง บี โลเวนเฟลด์ (B. Lowenfeld 1973 : 256) ได้แนะนำหลัก 5 ประการ ในการสอนเด็กตาบอด ดังนี้คือ

1. คาบนี้ถึงเอ็กต์บุคคล และขนาดของชั้นเรียนของเด็กตาบอด ควรอยู่ในระหว่าง 6-8 คน และโปรแกรมของเด็กตาบอดแต่ละคน ควรจะพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็กด้วย
2. ความเป็นรูปธรรม เด็กตาบอดเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตจากการได้ยิน และการสัมผัสอย่างเต็มสภาพ การสังเกตจากการสัมผัสทำให้เด็กตาบอดสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ความแข็ง คุณภาพของพื้นผิว อุณหภูมิ และความยืดหยุ่น หุ่นจำลอง ของสิ่งทีนำมาสอนไม่ควรมีขนาดแตกต่างจากของจริงมากเกินไป เพื่อไม่ให้เด็ก เกิดภาพพจน์ที่บิดเบือน
3. ความกลมกลืนสอดคล้องกันของคำอธิบาย ครูควรอธิบายให้สอดคล้องกลมกลืนกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่ง เด็กได้เรียนรู้มาแล้ว เพื่อให้เด็กสามารถจับลากับเหตุการณ์และ เกิดการผสมผสานกับภาพพจน์ที่ตนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว
4. การเพิ่มสิ่งเร้าเพื่อเป็นการขยายประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาความคิดค้น จินตนาการต่าง ๆ ได้ แต่ต้องกระทำอย่างมีระบบ และ เริ่มทำตั้งแต่ทำให้เด็กรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อาจเริ่มจากห้องเรียนไปจนถึงโรงเรียนและชุมชน ตามลำดับ
5. การทำกิจกรรมด้วยตนเอง ควรจะมีการฝึกฝนกระตุ้นและแนะนำ ให้เด็ก เรียนรู้กิจกรรมทางสังคมด้วยตนเองให้มาก

จากแนวคิดดังกล่าว เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตาบอด เพราะจะช่วยให้เด็กตาบอดสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และสามารถพัฒนาความคิด ความเข้าใจได้ใกล้เคียง หรือเท่าเทียมกับเด็กปกติอีกด้วย โดยปกติทั่วไปคนเราจะต้องใช้สายตาในการอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้าประมาณ 85 % (วงพิศตร์ ภูพันธ์ศรี 2528 : 138) แต่เนื่องจากเด็กตาบอดไม่สามารถรับรู้ได้โดยการผ่านสายตา ดังนั้นเด็กตาบอดจึงต้องอาศัยจากการฟัง และการสัมผัสแทน และในการอ่านและเขียนนั้น ต้องใช้อักษรเบรลล์ (Braille) ซึ่งเด็กตาบอดจะเรียนการอ่านหนังสือเบรลล์ด้วยการสัมผัสด้วยนิ้วมือ และเขียนด้วย สเตลัส (Stylus)

ศิลาจารึกใช้แผ่นรองเขียนที่เป็นโลหะ เรียกว่า สแลท (Slate) หรือศิลาจารึกใช้เครื่องพิมพ์ดีด
อักษรเบรลล์ การเรียนรู้อักษรเบรลล์จะเริ่มต้นจากการเขียนก่อนการอ่าน ซึ่งแตกต่างจาก
การเรียนรู้ภาษาโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องพร้อมและสามารถในการอ่านก่อนการเขียนเสมอ
อักษรเบรลล์เป็นอักษรสำหรับคนตาบอด มีลักษณะเป็นจุดบูนเล็ก ๆ ใน 1 ช่อง ประกอบด้วย
6 ตำแหน่ง ซึ่งนำมาจัดสลับกันขึ้นมาเป็นรหัสแทนอักษรตัว หรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ ทัศนคติ ฯลฯ ซึ่งมีความสำคัญต่อการแสดงงานแผนภาพที่ 1

4.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนตาบอด

กิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นในห้องเรียนนั้น ถือเป็นเครื่องมือที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ ซึ่งต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ทักษะ และค่านิยม กิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติที่มากที่สุด ความสำคัญจึงอยู่ที่ผู้เรียนมิใช่ผู้สอน แต่ผู้สอนจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ อย่างมีลำดับขั้นตอน รวมทั้งเป็นผู้วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกด้วย (สิริวรรณ ศรีพหล 2526 : 67)

สำหรับคำว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตร" นี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ เช่น ประภาพรธรรม สุวรรณสุข (2524 : 48) สุจริต เพ็ชรชอม (2525 : 171) ซึ่งพอสรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมทุกประเภทที่จัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ เพื่อช่วยให้นักเรียนการเรียนการสอนในหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจ ความรอบรู้ ความมั่นใจ และส่งเสริมพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน จัดดำเนินการโดยนักเรียนโดยการสนับสนุนของครูและโรงเรียน ทั้งนี้มุ่งเป็นการบังคับหรือให้หน่วยกิต

สิริวรรณ ศรีพหล (2526 : 67-68) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนที่ดี จะต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้สอนว่าจะจัดกิจกรรมแบบใดให้ผู้เรียนจึงจะเหมาะสม โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของบทเรียน พื้นฐานของผู้เรียน เนื้อหาสาระของบทเรียน แต่โดยทั่วไปครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ มักเคยชินกับการจัดกิจกรรมการเรียนประเภทที่เน้นการอ่าน การตอบคำถามหรือการทำรายงานเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วกิจกรรมการเรียนในวิชาสังคมศึกษามีอยู่มากมายหลายแบบที่จะจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างกว้างขวางนอกเหนือจากกิจกรรมที่ครูสังคมศึกษาค้นเคย ซึ่งเล็ชวาร์ค เอส เคนเวิร์คซี (Leonard S. Kenworthy 1967 : 153) ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนที่จะจัดให้ผู้เรียนในวิชาสังคมศึกษาไว้ถึง 75 ตัวอย่างด้วยกัน ซึ่งครูสังคมศึกษาสามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมได้

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนที่ครูสังคมศึกษาอาจนำมาจัดให้แก่ผู้เรียน เช่น

1. การฟังวิทยากรบรรยาย

2. การได้วาที่ปัญหาทางสังคม
3. การ เชิดหุ่นกระบอกประกอบเรื่องบุคคลสำคัญ
4. การ เล่นละครประวัติศาสตร์
5. การค้นคว้าจากห้องสมุด
6. การทำแผนที่ประเทศไทย
7. การรวบรวมข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน
8. การอ่านวารสาร บทความ และเอกสารอื่น ๆ
9. การคอบัญหาสังคมศึกษา
10. การสาธิตการแต่งกาย นาฏศิลป์ อาหารพื้นเมือง
11. การซักถามวิทยากร ครู บุคคลอื่น
12. การร้องเพลงประกอบบทเรียน การชมภาพยนตร์
13. การสัมภาษณ์บุคคลท้องถิ่น
14. การสะสมภาพ แสตมป์ หนังสือ และสิ่งของต่าง ๆ
15. การเรียงความประวัติบุคคลสำคัญ
16. การจัดป้ายนิเทศ

ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาควร เน้นในเรื่องกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมศาสตร์ หรือกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ควร เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมให้มากที่สุด โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวคอยช่วยเหลือและคอยแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

สำหรับนักเรียนตาบอด โดยเฉพาะในโรงเรียนสอนคนตาบอด ครูจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้สัมผัสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ให้มากที่สุด หากให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ได้มากที่สุด ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนตาบอดในโรงเรียนโครงการ เรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดนั้น เป็นหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษที่จะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหมือนนักเรียนปกติ เพราะการให้นักเรียนตาบอดเพราะการให้นักเรียนตาบอดได้เข้าร่วมกิจกรรมเหมือนนักเรียนปกติเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนตาบอดได้แสดงความสามารถ และประการสำคัญ คือ เป็นการฝึกให้นักเรียนตาบอดได้ใช้ชีวิตในสังคมด้วย ดังนั้น ครูผู้สอนจึงไม่ควรละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และควรส่งเสริมให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนตาบอดด้วย

4.4 การใช้สื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอด

การสอนนักเรียนตาบอดนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ สื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนเข้าใจได้ตรงกัน และโดยเหตุที่นักเรียนตาบอดสูญเสียการมองเห็นจึงจำเป็นต้องมีสื่อการสอนที่เป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนที่เหลืออยู่

สมทรง พันธุ์สุวรรณ (2529 : 235) กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนคนตาบอดว่า

สื่อการเรียนการสอนคนตาบอด คือ วัตถุหรือสิ่งทีนำมาใช้เป็นเครื่องช่วย ทำให้การเรียนการสอนคนตาบอดน่าสนใจ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ให้ความเข้าใจแก่นักเรียนมากขึ้น แม่นยำ และถูกต้องตามความเป็นจริง การสอนนักเรียนตาบอดส่วนมากจะใช้วิธีบรรยาย ทำให้เขาเห็นเป็นจริงเป็นจัง เกิดการเข้าใจผิดได้ง่าย นักเรียนบางกระชั้นหรือรุ่นที่จะเรียนหรือต้องเรียนอย่างจริงจังและไม่สนุก ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเข้าใจเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่เขาเหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์มากที่สุดสำหรับนักเรียนตาบอด นอกจากของจริง หุ่นจำลองแล้วยังมีอุปกรณ์อื่นอีก เช่น บทเรียนสำเร็จรูป หนังสืออ่านประกอบ ภาพนูน ลูกลูกนูน แผนที่นูน แถบบันทึกเสียง เป็นต้น ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนตาบอดนั้น ครูผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพความพิการทางการมองเห็นของนักเรียนควบคู่ไปกับวิธีสอน เช่น ปรับปรุงจากการให้นักเรียนดูภาพเป็นการสัมผัสจากของจริงหรือหุ่นจำลองหรือควรมีการบรรยายภาพแต่ละเข็ยค เพื่อให้นักเรียนเกิดจินตนาการและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

โดยปกติ ครูผู้สอนมีหน้าที่ที่จะต้องผลิตสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการสอนทั้งแบบฝึกหัดที่พิมพ์เป็นเบรลล์ ของจริง หุ่นจำลอง แถบบันทึกเสียง เรื่องราวต่างๆ ภาพนูน แผนที่นูน ฯลฯ สำหรับเรียงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดนั้น ควรถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการประสานงานร่วมกันกับครูการศึกษาพิเศษประจำโรงเรียนนั้นว่าในการคัดเลือกหรือผลิตสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนตาบอด โดยต้องวางแผนล่วงหน้าร่วมกัน และหาแนวทางในการผลิตสื่อการเรียนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ได้ผลดีนั้น ควรจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรงมากที่สุด สื่อการสอนเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครู สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ประหยัดเวลา และได้ผลมากกว่าการที่ครูจะบรรยายอย่างเดียว นอกจากนี้ สื่อการสอน ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ไปยังนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

4.5 การวัดและการประเมินผลการเรียน

การวัดผลเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน อันเป็นผลมาจากการศึกษาเล่าเรียนวิชาสังคมศึกษา แล้วนำเอาข้อมูลที่ได้นั้นมาพิจารณาว่านักเรียนได้มีความเจริญงอกงามและพัฒนาการหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทางดีขึ้นมากน้อยเพียงใด เช่น ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดหาเหตุผล ทักษะ ความคิดเปรียบเทียบ เจตคติ การประมาณค่า การนำความรู้ไปใช้ และความสามารถปฏิบัติได้ เป็นต้น ว่ามีปริมาณและคุณภาพเพียงใด (นิมมวล ทศวัฒน์ 2519 : 141)

การประเมินผลการศึกษา เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขั้นตอนหนึ่ง เป็นกระบวนการทำให้การเรียนการสอนครบวงจร วัดดูประสงค์อันสำคัญยิ่งประการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนก็เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้มีพัฒนาการเป็นทางที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความรู้ และสติปัญญา การประเมินผลพัฒนาการเหล่านี้ของผู้เรียนจึงเป็นกระบวนการพิจารณาคัดสินซึ่งต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากวิธีการวัดผลแบบต่างๆ หลายแบบจึงจะเป็นที่น่าเชื่อถือได้

เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนคาบอคนั้นใช้เกณฑ์เดียวกันกับนักเรียนปกติ ส่วนวิธีการวัดผลโดยทั่วไป ครูผู้สอนมักจะใช้วิธีการอ่านข้อสอบให้ฟังแล้วให้นักเรียนเขียนตอบเป็นอักษรเบรลล์ และเวลาในการสอบนั้น ครูผู้สอนได้ยืดหยุ่นหรือเพิ่มเวลาในการสอบบ้าง ซึ่งสุภาณี สนธิรัตน์ (ม.ป.ป. : 350) พบว่าการคัดแปลงแบบทดสอบด้วยภาษาพูด สำหรับนักเรียนคาบอคต้องใช้เวลาเป็น 3 เท่าของเวลาที่ใช้ในการทดสอบนักเรียนปกติ ดังนั้น ข้อเสนอแนะ ก็คือ ควรใช้ข้อทดสอบเดียวกันกับนักเรียนปกติ แต่ข้อสอบควรจัดทำเป็นอักษรเบรลล์โดยเฉพาะ และควรยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาในการทดสอบบ้าง ซึ่งข้อสอบที่พิมพ์เป็นเบรลล์แล้วสามารถช่วยให้นักเรียนคาบอคมีสมาธิในการทำข้อสอบมากขึ้นอีกด้วย

แม้ว่าการวัดผลและการประเมินผลในโรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด จะเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน เหมือนโรงเรียนทั่ว ๆ ไปก็ตาม กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 226) ยังได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการในการเพิ่มเติมวิธีการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีใจความสำคัญดังต่อไปนี้คือ วิธีการประเมินผลในกรณีที่มีเด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติ ให้ผู้มีหน้าที่ประเมินผลทุกชั้นตอน มีอำนาจปรับปรุงวิธีการใช้ข้อสอบ และ เวลาตามความเหมาะสม ส่วนการตัดสินผลการเรียนนั้น ในกรณีที่มีเด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติ หากมีข้อหาให้กลุ่มโรงเรียน หรือประธานกลุ่มโรงเรียนมีอำนาจเชิญผู้แทนจากกองการศึกษาพิเศษหรือศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษ หรือผู้มีความรู้เรื่องการศึกษาพิเศษในชุมชนเป็นผู้ร่วมพิจารณาให้ความเห็น (ดูรายละเอียด ภาคผนวก ข)

รุ่งทิวา จักรกร (2526 : 113-114) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลทางการศึกษา โดยเฉพาะที่ปฏิบัติอยู่ตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ว่ามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative evaluation) กับเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative evaluation)

เกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนกับเพื่อตัดสินผลการเรียนนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 123-125) ได้กำหนดเฉพาะให้กับผู้สอนวิชาต่าง ๆ ทุกวิชาถือปฏิบัติตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 ไว้โดยสังเขปดังนี้

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative evaluation) เรีกสั้นว่าการประเมินผลย่อย หมายถึง เมื่อเรียนไปช่วงหนึ่ง หน่วยหนึ่ง ก็ทำการทดสอบดูว่า ใครรู้ ไม่รู้ เข้าใจ ไม่เข้าใจ เนื้อหา นั้น ๆ ถ้าไม่รู้ว่า ไม่เข้าใจ หรือพบว่าผู้เรียนไม่เกิดพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายในการสอน เป็นเพราะเหตุใด เพื่อครูและนักเรียนจะได้ปรับปรุงการเรียนการสอน ทั้งนี้ครูจะหาหน้าที่พัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่วางไว้ในหลักสูตรนั่นเอง การประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ครอบคลุมไปถึงการประเมินผลระยะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบความรู้พื้นฐานก่อนสอน ว่ามีเพียงพอหรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มนักเรียน หรือจัดสอนความรู้พื้นฐานที่จำเป็นก่อนเรียนเนื้อหาใหม่เพียงพอและยังเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการสอนให้ได้ผลดีที่สุด

2. การประเมินผลการเรียนตลอดเวลาที่สอนตามจุดประสงค์ของการสอน การประเมินผลในขั้นนี้ จัดเป็นการประเมินผลย่อย มีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนทันทีที่พบข้อบกพร่อง ดังนั้นถ้าพบเร็ว ก็จะปรับปรุงได้เร็ว จะพบเร็วก็ต่อเมื่อได้ตรวจสอบอยู่เสมอ หากการตรวจสอบทุกครั้ง เมื่อคาบเรียนการสอนบนแต่ละจุดมุ่งหมายว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียน ความมุ่งมั่นหมายหรือยัง ถ้ายังจะได้ปรับปรุงทันที การประเมินผลระหว่างการเรียนนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนระหว่างที่สอนอยู่นี้ อาจทำได้โดยการสังเกตจากการตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด การแสดงออกในทางปฏิบัติกิจกรรมขณะเรียน การตรวจผลงานรวมทั้งกิริยาท่าทาง ของผู้เรียนในระหว่างเรียน

หลักสำคัญของการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน คือ เมื่อประเมินผลแล้วพบว่าผู้เรียนไม่มีความสามารถตามจุดประสงค์ของการสอนแล้ว ผู้สอนต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าบกพร่องที่จุดไหน และน่าจะเป็นเพราะสาเหตุใด เป็นเพราะความรู้พื้นฐานไม่พอหรือวิธีการสอนไม่ดี หรือใช้วิธีวัดผลไม่ถูกต้อง หรือตั้งจุดมุ่งหมายไว้เกินความสามารถของผู้เรียน เป็นต้น

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative evaluation) หรือเรียกว่าการประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนการสอน หรือเรียกสั้นว่าการประเมินผลรวม หมายถึง เมื่อเรียนไปแล้วระยะหนึ่งก็สอบครั้งหนึ่ง เพื่อทดสอบความสามารถของนักเรียนว่าอยู่ระดับใด ได้แก่ การสอบปลายเทอม ปลายปี แต่ทั้งนี้การประเมินผลลักษณะนี้เมื่อตัดสินว่าใครเด่น ต้อง ระดับใดแล้ว ก็ไม่เพียงจบสิ้นเพียงเท่านั้น ควรทำการวินิจฉัย ปรับปรุงในการชี้ผลการประเมินผลพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ทำไม่ได้ หรือนักเรียนคนใดอ่อนมากผ่านเกณฑ์ ครูควรวินิจฉัยว่า นักเรียนบกพร่องจุดใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น แล้วครูควรทำการซ่อมเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถตามวัตถุประสงค์ให้ได้ จึงจะถือว่าครูได้ช่วยพัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง

ดังนั้นไม่ว่าครูจะทำการประเมินผลแบบใดก็ควรนำผลจากการประเมินไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งสิ้น

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน อาจกระทำได้โดยแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและ เกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชาก่อนสอนรายวิชานั้น การคิดคะแนนเพื่อหาระดับผลการเรียนอาจคิดจากคะแนนงานระหว่างภาคเรียน รวมทั้งคะแนนปลายภาคเรียน สำหรับคะแนนระหว่างภาคเรียนคิดจากผลการสอบระหว่างภาคเรียนทั้งภาค ทยอย

และภาคปฏิบัติงานที่มอบหมาย วิธีการการทำงาน และจากพัฒนาการในด้านเจตคติ ความสนใจ หรือบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ส่วนคะแนนปลายภาคเรียนคิดจากผลการวัดปลายภาคเรียน ซึ่งครอบคลุมจุดประสงค์ที่เป็นตัวแทนสำคัญ ๆ ของรายวิชา

นอกจากนี้ อุทุมพร ทองอุไทย (2522 : 18-24) ได้กล่าวถึง การประเมินผลโดยการกำหนดคุณค่า โดยการตัดสินเปรียบเทียบ หรือกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น การประเมินผลจึงแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินแบบอิงเกณฑ์ (Criterion evaluation)

เป็นการประเมินตัดสินคุณค่าโดยอาศัยจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เป็นมาตรฐานแล้วเป็นเกณฑ์

2. การประเมินแบบอิงกลุ่ม (Norm evaluation) เป็นการ

ประเมินตัดสินคุณค่าโดยอาศัยกลุ่มบุคคลหรือวัตถุเป็นเกณฑ์ ได้แก่ การเรียงลำดับคะแนนความสามารถจากที่หนึ่งถึงที่สุดท้าย

ความแตกต่างของการประเมินทั้ง 2 แบบ อยู่ที่จุดมุ่งหมายในการประเมิน การสร้างข้อสอบ และการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษาค่าหนึ่งถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากวิชาสังคมศึกษามีขอบข่ายเนื้อหา กว้างขวาง ครูผู้สอนจึงควรวัดผลการศึกษาคตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนของวิชา ที่กำหนดไว้ ทั้งด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย และควรใช้เครื่องมือวัด หลาย ๆ แบบ กับองค์การวัดผลโดยสม่ำเสมอด้วย เพื่อเป็นการพัฒนานักเรียนไปสู่ ความเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติฉบับปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอดโดยตรงนั้น ยังไม่มีผู้ใดหาไว้เลย แต่งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาคคนตาบอด ได้มีผู้วิจัยไว้บ้าง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นแนวทางการหาวิจัยครั้งนี้ ที่สำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

เพชรรัตน์ กิตติวัฒนากุล (2530) ได้วิจัยเรื่อง "สภาพการจัดการศึกษา สำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดย ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียน ประถมศึกษา โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และครูเดินสอน และแบบ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทางสังคมของนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาจากครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ครูเดินสอน นักเรียนตาบอด และนักเรียน บกตินชั้นเรียนร่วม ประชากรที่เข้าในการวิจัยทั้งหมด 274 คน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 28 คน ครูประจำชั้น 40 คน ครูการศึกษาพิเศษ 4 คน ครูเดินสอน 2 คน นักเรียนตาบอด 40 คน และนักเรียนปกติ 160 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ได้มีการจัดเนนาค้านอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมให้แก่ นักเรียนตาบอด แต่ยังมีปัญหาในการขาดความรู้ความ เข้าใจงานเทคนิค วิธีการที่จะคัดแปลงอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับ นักเรียนตาบอด สภาพห้องเรียนมีความเหมาะสมดีแล้ว
2. ด้านบุคลากร โรงเรียนต้องการบุคลากร ประเภทครูการศึกษาพิเศษ เพื่อการแก้ไขหรือซ่อมเสริมเพิ่มเติม และนักศึกษาด้านบุคลากร คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ รับผิดชอบค่อนักเรียนปกติมาก และครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการสอนนักเรียนตาบอด
3. ด้านบริหารงานวิชาการ ประสบปัญหาการขาดแหล่งวิทยากรที่จะให้ ความรู้แก่บุคลากร
4. ด้านหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ใช้หลักสูตรปกติ และเนื้อหายาก เกินความสามารถของนักเรียนตาบอด มีการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความสนใจ
5. ด้านการเรียนการสอน ใช้การสอนพร้อมกันทั้งห้อง และเมื่อเรียนจบแล้ว ครูจะพบทวนให้เป็นพิเศษ และครูยังขาดความรู้และทักษะในการสอนนักเรียนตาบอด
6. ด้านสื่อการเรียนการสอน วัสดุและอุปกรณ์มีเพียงพอ ครูไม่มีความรู้ เกี่ยวกับเทคนิคการสร้าง และวิธีการใช้อุปกรณ์การสอน
7. ด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้เกณฑ์เดียวกับนักเรียนปกติ ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือ

ส่วนด้านสภาพสังคมของนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษานั้น พบว่า นักเรียนตาบอดมีความสัมพันธ์อันดีกับครูและเพื่อน ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ จากครูในเรื่องการเรียน และอยากให้เพื่อนปฏิบัติต่อเขาเหมือนเพื่อนปกติคนอื่น ๆ

จรัล ทองนิยะภูมิ (2531) วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น" ศึกษารูปแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น คำนวณการบริหารโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 23 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร 24 คน ครูประจำชั้น 44 คน จากโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม 25 โรงเรียนทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่โรงเรียนในโครงการเรียนร่วมจัดได้เหมาะสมแล้ว ได้แก่ การจัดรูปแบบการเรียนร่วม การเตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น การปกครองนักเรียน และการจัดบริการโดยตรงของครูการศึกษาพิเศษ ส่วนสิ่งที่โรงเรียนในโครงการเรียนร่วมควรมีหรือปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น การเน้นความสำคัญของอาชีพศึกษาและการอาชีพ การจัดทำแผนการศึกษารายบุคคล การจัดตั้งคณะทำงานโครงการเรียนร่วมภายในโรงเรียน การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ การนิเทศ การจัดอัตรากำลังครูการศึกษาพิเศษ การจัดทำพรณงานบุคลากรในโรงเรียน การฝึกอบรมบุคลากรในโรงเรียน การสำรวจเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น การจัดบริการช่วยเหลือ การจัดทาระบบข้อมูลที่เป็นต่อการประเมินนักเรียน การปรับสภาพอาคารสถานที่ การปรับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และการเตรียมผู้ปกครอง

สรานี กุลยภินิษฐ์ (2531) คว้าวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตาบอด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากเทศบาลเมืองศรีสะเกษที่มีเสียงประกอบ" ศึกษาคัดลอกใช้เทศบาลเมืองศรีสะเกษที่มีเสียงประกอบและไม่มีเสียงประกอบ 4 เรื่อง กับนักเรียนตาบอดชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ และโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 28 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มละ 14 คน หลังจากนั้นได้ทดลองวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยวิธีแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการฟังเทศบาลเมืองศรีสะเกษและไม่มีเสียงประกอบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พาสินี สารายูเวชย์ (2533) คว้าวิจัยเรื่อง "สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการ

เรียนร่วมสอนนักเรียนคาบอด" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนคาบอดในระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนสมรรถภาพของครู ภาษาอังกฤษ ความสามารถในการเรียนและทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน คาบอด ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนคาบอดในระดับมัธยมศึกษา แล้วนำไปสอบถามกับประชากร จำนวนทั้งสิ้น 117 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 29 คน ครูการศึกษาพิเศษในโครงการเรียนร่วม จำนวน 8 คน และนักเรียนคาบอด จำนวน 72 คน ซึ่งปฏิบัติงานหรือศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2532 ในโรงเรียนสอนคนคาบอด 2 แห่ง และโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม 6 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรที่ใช้กับนักเรียน คาบอดนั้นยึดตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นส่วนใหญ่ โดยมีารปรับจุดประสงค์ การเรียนรู้ให้แตกต่างไปจากนักเรียนปกติเล็กน้อย ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความ คิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีการใช้หนังสือ เบรลล์และสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนคาบอด น้อยหรือน้อยที่สุดเกือบทุกประเภท ในด้านการวัดและประเมินผล ใช้การสอบข้อเขียน วิชาใช้ข้อสอบเบรลล์มาก แต่มีการต่อเวลาในการสอบให้น้อยครั้ง ในด้านการสอนซ่อม- เสริมและกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดน้อยหรือน้อยที่สุด ส่วนด้านการดำเนินการสอน นั้น ครูภาษาอังกฤษและนักเรียนในโรงเรียนสอนคนคาบอด มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีการเน้นทักษะฟัง-พูดมาก และวิธีสอนแบบวาจากรรม-แปลเป็นส่วนใหญ่ ส่วนโรงเรียนใน โครงการเรียนร่วมนั้น ครูภาษาอังกฤษและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีการ เน้นทักษะอ่านและเขียนมาก และครูมีความเห็นว่า ใช้วิธีสอนแบบสื่อสารมากในขณะที่นักเรียน เห็นว่าใช้วิธีสอนดังกล่าวน้อย

2. ครูสอนภาษาอังกฤษมีความเห็นว่าตนเองมีสมรรถภาพในด้านทักษะการสอน ภาษาอังกฤษ ทักษะภาษาอังกฤษและการสอนนักเรียนคาบอดในระดับปานกลาง

3. นักเรียนคาบอดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้คะแนนจากแบบทดสอบวิชาภาษา- ภาษาอังกฤษของหน่วยศึกษานิเทศก์และของกรมวิชาการ สูงกว่าเกณฑ์ปกติ แต่นักเรียนคาบอดระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายได้คะแนนจากแบบทดสอบวิชาภาษาอังกฤษของกรมวิชาการต่ำกว่า เกณฑ์ ปกติ

4. นักเรียนคาบอดมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยส่วนรวม และทัศนคติ ย่อยด้านความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษ การเห็นประโยชน์และการ ต้องการเป็นเหมือนสมาชิกของเจ้าของภาษาเชิงนิมิต ในระดับต่ำ

รสนทน สำหรับสัมฤทธิ์ผล (2533) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาไทย และนักเรียนตาบอดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา ใน โรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด" โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยและนักเรียนตาบอด เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนตาบอดระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แล้วนำไปสอบถามกับประชากรซึ่งเป็นครูภาษาไทยและนักเรียนตาบอด ในโรงเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด จำนวนทั้งสิ้น 112 คน แบ่งเป็นครูภาษาไทย จำนวน 38 คน และนักเรียนตาบอด จำนวน 74 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทยเห็นว่าโรงเรียนจัดบริการด้านหลักสูตรน้อย ทั้งครูภาษาไทยและนักเรียนตาบอดเห็นสอดคล้องกันว่ามีการจัดบริการด้านหนังสือเรียนน้อย และหนังสือเรียนที่พิมพ์เป็นเบรลล์มีความเหมาะสมมาก
2. ด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูภาษาไทยเห็นว่ามีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนมาก แต่นักเรียนเห็นว่าน้อย ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่าครูภาษาไทยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ น้อย ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทยทั้งครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่ามีการจัดน้อย
3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ทั้งครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่ามีการใช้สื่อการสอนและการจัดด้านการใช้สื่อการสอนน้อย
4. ด้านการวัดและการประเมินผล ครูภาษาไทยเห็นว่ามีการใช้วิธีการวัดและประเมินผลแบบต่าง ๆ มาก และมีการปฏิบัติด้านการวัดและการประเมินผลมาก แต่นักเรียนเห็นว่าน้อย

งานวิจัยต่างประเทศ

เอ็ม ซี วอง และ อี ที เบเกอร์ (M.C.Wang and E.T.Baker 1985: 517) ได้วิจัยเรื่อง "Mainstreaming Programs : Design Features and Effects" พบว่า เด็กพิเศษที่เรียนร่วมมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กพิเศษที่ไม่ได้เรียนร่วม

เด็กพิเศษที่เรียนร่วมสามารถพัฒนาทั้งในด้าน การปฏิบัติตน ด้านทัศนคติ และด้านผลการเรียน ส่วนลักษณะที่พบในการเรียนร่วมที่มีผลสัมฤทธิ์สูง ได้แก่ การประเมินอย่างต่อเนื่อง การกำหนดค่าให้มีทางเลือก สื่อวัสดุอุปกรณ์ และหลักสูตรที่หลากหลาย แผนความก้าวหน้ารายบุคคล และการบริหารตนเองของนักเรียน

วี อี บิชอป (V.E. Bishop 1986: 939 - 946) ได้วิจัยเกี่ยวกับ "Identifying the Components of Success in Mainstreaming" พบว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ครอบคลุมที่มีความยืดหยุ่น และให้การยอมรับ ปฏิสัมพันธ์และการยอมรับของเพื่อนนักเรียน ทักษะทางสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง การพึ่งตนเอง ทัศนคติที่ดีในครอบครัว แรงจูงใจ บุคลิกภาพสนับสนุน สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านทัศนคติมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนร่วม

นัสเซอร์ อาลี อับดุลลาห์ มอซา (Nassir Ali Abdullah Mosa, 1988: 2311A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Reading and Teaching of Braille in Schools for the Blind in Saudi Arabia" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการอ่านและการสอนเบรลล์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประชากรที่ใช้คือ ครูจำนวน 84 คน และนักเรียนตาบอดระดับเกรด 4, 8 และ 12 จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับครู ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการสอนอ่านเบรลล์ อันได้แก่ วิธีการที่ใช้สอน สื่อที่ใช้ กลไกในการอ่านที่ครูเน้น ส่วนเครื่องมือที่ใช้กับนักเรียน ได้แก่ เนื้อเรื่องจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับเกรด 4, 8, 12 จำนวน 3 เรื่อง ซึ่งจะใช้กับนักเรียนตามระดับชั้น กับเนื้อเรื่องรวม 1 เรื่อง ซึ่งมีความยากระดับเกรด 4 ซึ่งจะใช้กับนักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น จะอ่านออกเสียงเนื้อเรื่อง 2 เรื่องดังกล่าว การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เพื่อศึกษาผลของระดับชั้นที่เรียนคือ 1) ความเร็วในการอ่าน 2) อัตราความผิดพลาด และ 3) ความเข้าใจ ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในแต่ละคู่ของทั้งสามกลุ่มในด้านอัตราเร็วและความเข้าใจในการอ่าน ส่วนด้านอัตราความผิดพลาดนั้น นักเรียนเกรด 4 เท่านั้น ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับอีก 2 กลุ่ม

อลัน เจ. โคนิก (Alan J. Koenig, 1988: 1734A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "A Study of Expressive Writing Skills of Blind Students Including Partial Replication of the National Assessment of Education Progress Third Writing Evaluation" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเกี่ยวกับทักษะ การเขียนเพื่อแสดงความรู้สึกรู้สึกของนักเรียนตาบอดโดยเปรียบเทียบกับนักเรียนปกติ รวมทั้งศึกษา ข้อผิดพลาดในการเขียนสัญลักษณ์เบรลล์ภาษาอังกฤษ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนตาบอดอายุ 9, 13 และ 17 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลจากงานเขียนและจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับทัศนคติและประสบการณ์ในการเขียนดังกล่าวมาประเมิน โดยผู้ใช้เกณฑ์การเขียนของ National Assessment of Educational Program วิเคราะห์ในด้านลักษณะเบื้องต้น ความสัมพันธ์ของข้อความการใช้อวยากรณ์ และกลไกในการเขียน รวมทั้งข้อผิดพลาดในการใช้ สัญลักษณ์เบรลล์ภาษาอังกฤษด้วย ผลการวิเคราะห์ที่ข้อมูลพบว่า ความสามารถด้านการเขียน ของนักเรียนตาบอดมีความคล้ายคลึงกัน แต่นักเรียนตาบอดจะมีทัศนคติต่อการเขียนดีกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า ความผิดพลาดที่พบเสมอคือ ความผิดพลาดในการใช้สัญลักษณ์ย่อในอักษร เบรลล์ภาษาอังกฤษ

รีเบคกา แอล เบอร์เนตต์-ฟรานซิสโก (Rebecca L. Burnett-Francisco, 1988: 785A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Written Language Skills of Blind School Students" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์ ในภาษาเขียนของเด็กตาบอด ตัวอย่างประชากร ได้แก่ นักเรียนตาบอด อายุ 9, 13 และ 17 ปี โดยนงานเขียนของเด็กเหล่านี้มาวิเคราะห์ในด้านต่อไปนี้ 1) ค่าเฉลี่ยของความยาว ใน 1 หน่วยความหมายหลัก (Mean T-Unit) 2) จำนวนหน่วยความหมายหลัก (Number of Subordinate Clause) และ 3) ครรชื่อนีออนุประโยครอง (Sub-ordinate Index) นอกจากนี้ ตัวแปรในด้านประสบการณ์ในการเรียน และประเภทของโรงเรียนที่เด็กเรียน ยังได้ รับการพิจารณาเพิ่มเติมอีกด้วย ผลการวิจัยพบว่าเด็กตาบอดที่อายุมากกว่า จะมีความสามารถ ด้านวากยสัมพันธ์มากกว่าโดยใช้ T-Unit น้อยกว่า ใช้ Clause ได้ยาวกว่า ซึ่งตรงกับลักษณะ การพัฒนาด้านวากยสัมพันธ์ของเด็กปกติ แต่ไม่มีความแตกต่างในด้าน Numbers of Subordinate Clause และ Subordinate Clause Index ในงานเขียนของเด็กกลุ่มที่อายุต่างกัน

เอมมีลี เมย์ เลเยนเบอร์เกอร์ โฟห์ล (Emily May Leyenberger-Pfohl, 1988: 3089A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Case Study of the Composing Process of Two Congenitally Blind Students" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการเขียนเรียงความของเด็กตาบอดแต่กำเนิดโดยการวิเคราะห์เรียงความและบันทึกประจำวันของเด็ก รวมทั้งศึกษาจากเทปทรทัศน์ที่บันทึกพฤติกรรมขณะซึ่งเด็กเขียนเรียงความนั้น ๆ ด้วย ผลการวิจัยพบว่า เด็กทั้งสองมีวิธีการในการแต่งเรียงความคล้ายกัน คือ มีการวางแผน การแปล และการเขียนใหม่อีกครั้ง ตลอดจนการอ่านทบทวน สรุปได้ว่า กระบวนการในการเขียนเรียงความของเด็กตาบอดนั้นแตกต่างจากเด็กตาดี

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้นในด้านการจัดการเรียนการสอน ทั้งที่เป็นผลงานวิจัยภายในประเทศและผลงานวิจัยต่างประเทศ ซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตาบอดยังมีประสิทธิภาพต่าง ๆ มากมายในทุก ๆ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตาบอดที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ทั้งในแง่การเรียนสอนคนตาบอดและโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสอนนักเรียนตาบอด